

دستورالعمل معاملات قرارداد اختیار معامله در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

مصوب ۱۳۹۷/۰۲/۲۶ هیئت مدیره سازمان بورس اوراق بهادار

• فصل یک - تعاریف و کلیات :

○ ماده ۱ :

همه اصطلاحات و واژگانی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران و "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات در بورس اوراق بهادار تهران" و "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران" تعریف شده‌اند، به همان معانی در این دستورالعمل کاربرد دارند. واژگان دیگر، دارای معانی زیر هستند :

▪ بند ۱ :

آخرین روز معاملات: آخرین روزی که امکان معامله قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد؛

▪ بند ۲ :

اتاق پایاپای: واحدی در شرکت سپرده‌گذاری است که براساس این دستورالعمل، وظیفه محاسبه وجوه تضمین، انجام امور تسویه، پایاپای و اعمال قرارداد اختیار معامله را بر عهده دارد؛

▪ بند ۳ :

اخطاریه افزایش وجه تضمین: اخطاریه‌ای است که به منظور افزایش وجه تضمین مشتری تا وجه تضمین لازم از طرف کارگزار به مشتری ارسال می‌شود؛

▪ بند ۴ :

ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت اعمال است؛

▪ بند ۵ :

ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت مبنای دارایی پایه است؛

▪ بند ۶ :

ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت قرارداد اختیار معامله است؛

▪ بند ۷ :

اعلام موافقت با اعمال حداکثری: اعلام موافقت با تسویه تمامی موقعیت های باز مشتری است؛

▪ بند ۸ :

اعلام نوع تسویه: فرآیندی است که در آن، دارندگان موقعیت باز خرید در صورت تمایل می توانند موافقت خود را با تسویه نقدی و تسویه فیزیکی به ترتیب در زمان تسویه نقدی و زمان تسویه فیزیکی، اعلام نمایند. همچنین دارندگان موقعیت باز فروش نیز تنها در زمان تسویه نقدی می توانند موافقت خود را با تسویه نقدی اعلام نمایند .

▪ بند ۹ :

اعمال: استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله براساس ضوابط این دستورالعمل است؛

▪ بند ۱۰ :

اقدام شرکتی: تغییر سرمایه یا تقسیم سود حسب مورد است؛

▪ بند ۱۱ :

اندازه قرارداد: تعداد دارایی پایه ای که فروشنده در قرارداد اختیار معامله، خرید یا فروش آن را تعهد می کند؛

▪ بند ۱۲ :

اولین روز معاملاتی: اولین روزی که امکان معامله قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد؛

▪ بند ۱۳ :

بازار مشتقه: بازار معاملات قراردادهای آتی و قراردادهای اختیار معامله در بورس است؛

▪ بند ۱۴ :

بازار نقد: در این دستورالعمل، بازارهای معاملات اوراق بهادار در بورس است؛

▪ بند ۱۵ :

بستن موقعیت: سقوط تعهد دارنده موقعیت باز فروش با اتخاذ موقعیت خرید در همان نماد معاملاتی یا سلب اختیار (حق) دارنده موقعیت باز خرید با اتخاذ موقعیت فروش در همان نماد معاملاتی است؛

▪ بند ۱۶ :

بورس: شرکت بورس اوراق بهادار تهران یا شرکت فرابورس ایران حسب مورد است؛

▪ بند ۱۷ :

به روز رسانی حسابها: فرآیندی است که اتاق پایاپای پس از پایان جلسه معاملاتی با هدف تعیین وجه تضمین لازم انجام می دهد و حسب مورد، اختطاریه افزایش وجه تضمین را صادر می کند؛

▪ بند ۱۸ :

بیانیه ریسک: فرمی است که پیش از آغاز معاملات قرارداد اختیار معامله در بازار مشتقه به امضای مشتری می رسد و حاکی از آگاهی و پذیرش کامل مشتری از ریسک معامله و کلیه قوانین و مقررات مربوطه در بازار می باشد؛

▪ بند ۱۹ :

تخصیص: فرآیندی است که طی آن اتاق پایاپای، برخی از دارندگان موقعیت های باز فروش را برای انجام تعهدات مربوط به قراردادهای اختیار معامله اعمال شده براساس ضوابط این دستورالعمل تعیین می کند؛

▪ بند ۲۰ :

تسویه فیزیکی: تسویه قرارداد اختیار معامله اعمال شده شامل انتقال دارایی پایه و پرداخت ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله است؛

▪ بند ۲۱ :

تسویه نقدی: تسویه قرارداد اختیار معامله در حالتی که طرفین به انجام آن در زمان تسویه نقدی توافق داشته یا دارنده موقعیت باز پس از اعمال، تعهدات موضوع قرارداد را ایفا نکند یا دارایی پایه در زمان تسویه نقدی متوقف باشد. در این حالت مابه التفاوت ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله و ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله براساس ضوابط این دستورالعمل به حساب اعمال کارگزار مربوطه منظور می شود؛

▪ بند ۲۲ :

تعدیل: تغییر قیمت اعمال و یا اندازه قرارداد پس از اقدام شرکتی به ترتیبی که در این دستورالعمل ذکر شده است؛

▪ بند ۲۳ :

حداقل وجه تضمین: نسبتی از وجه تضمین لازم که اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار کمتر از آن شود، منجر به صدور اختطاریه افزایش وجه تضمین می شود؛

▪ بند ۲۴ :

حساب اعمال کارگزار: حساب کارگزار است که براساس مشخصات اعلامی شرکت سپرده‌گذاری، به منظور تسویه وجوه مربوط به اعمال قرارداد اختیار معامله معرفی می‌شود؛

▪ بند ۲۵ :

حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار: حساب مشتری است که براساس مشخصات اعلامی کارگزار مربوطه، به منظور تودیع وجوه تضمین و تسویه و پایاپای معاملات قراردادهای اختیار معامله معرفی می‌شود؛

▪ بند ۲۶ :

خسارت: مبلغی است که در صورت عدم ایفای تعهدات دارندگان موقعیت‌های باز تخصیص یافته متناسب با موقعیت‌های ایشان براساس شرایط مندرج در مشخصات قرارداد اخذ می‌شود؛

▪ بند ۲۷ :

دارایی پایه: دارایی ای که قرارداد اختیار معامله مبتنی بر آن است و حسب مورد می‌تواند یک ورقه بهادار یا سبدهی از اوراق بهادار باشد؛

▪ بند ۲۸ :

دوره معاملاتی: فاصله بین اولین روز معاملاتی و آخرین روز معاملاتی قرارداد اختیار معامله است؛

▪ بند ۲۹ :

روز کاری: روزهای مجاز معاملاتی قراردادهای اختیار معامله است که توسط بورس تعیین می‌شود؛

▪ بند ۳۰ :

روش تسهیم به نسبت: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به نسبت تعداد موقعیت‌های باز فروش، بین دارندگان آن تسهیم می‌گردد؛

▪ بند ۳۱ :

روش تصادفی: یکی از روش‌های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده بصورت تصادفی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می‌یابد؛

▪ بند ۳۲ :

روش ردگیری موقعیت: یکی از روش های تخصیص است که براساس آن سابقه معاملاتی قرارداد اختیار معامله اعمال شده پیمایش شده و قرارداد اعمال شده به ناشر آن قرارداد تخصیص می یابد؛

▪ بند ۳۳ :

روش زمانی: یکی از روش های تخصیص است که براساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده براساس اولویت زمانی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می یابد؛

▪ بند ۳۴ :

زیرگروه هم‌ماه: مجموعه قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله که سررسید آنها یکسان است؛

▪ بند ۳۵ :

سبک اعمال: یکی از روش های مختلف اعمال است که تعیین کننده مواعد زمانی مجاز اعمال می باشد؛

▪ بند ۳۶ :

سررسید: تاریخی است که پس از آن قرارداد اختیار معامله منقضی می شود؛

▪ بند ۳۷ :

سقف موقعیت های باز: حداکثر تعداد مجاز موقعیت های باز مشتری، کارگزار یا بازار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می شود؛

▪ بند ۳۸ :

سقف موقعیت های هم جهت: حداکثر تعداد مجاز موقعیت های هم جهت مشتری و کارگزار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می شود؛

▪ بند ۳۹ :

شرکت سپرده گذاری: مطابق بند ۷ ماده ۱ قانون بازار جمهوری اسلامی ایران، شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه است؛

▪ بند ۴۰ :

صورت حساب مشتری: اطلاعات و مستندات مربوط به تراکنش‌های مالی فی مابین مشتری و کارگزار است؛

▪ بند ۴۱ :

ضوابط وجه تضمین: ضوابط پیوست این دستورالعمل است که براساس آن وجوه تضمین محاسبه می‌گردد؛

▪ بند ۴۲ :

فاصله قیمت اعمال: فاصله بین قیمت اعمال نمادهای معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود؛

▪ بند ۴۳ :

قرارداد اختیار معامله: اوراق بهاداری است که به موجب آن فروشنده اوراق متعهد می‌شود در صورت درخواست خریدار، تعداد مشخصی از دارایی پایه را به قیمت اعمال، معامله یا در صورت توافق طرفین، تسویه نقدی کند. خریدار اوراق می‌تواند در زمان یا زمان‌های معینی در آینده طبق قرارداد، معامله را انجام دهد. فروشنده اوراق اختیار معامله در قبال این تعهد، مبلغ معینی از خریدار اوراق دریافت می‌کند. برای جلوگیری از امتناع فروشنده اوراق از انجام قرارداد، فروشنده ضمن قرارداد متعهد می‌شود مبلغی را به عنوان وجه تضمین نزد کارگزار بورس یا اتاق پایاپای قرار دهد و متناسب با تغییرات قیمت اوراق اختیار معامله، آن را تعدیل کند. هر یک از خریدار و فروشنده می‌توانند در مقابل مبلغی معین، اختیار یا تعهد خود را به شخص ثالثی واگذار کنند که وی جایگزین آنها خواهد بود. اوراق اختیار معامله می‌تواند به صورت اختیار فروش یا اختیار خرید باشد؛

▪ بند ۴۴ :

قرارداد اختیار معامله خرید: ورقه بهاداری است که به دارنده آن اختیار خرید دارایی پایه را در سررسید می‌دهد؛

▪ بند ۴۵ :

قرارداد اختیار معامله فروش: ورقه بهاداری است که به دارنده آن اختیار فروش دارایی پایه را در سررسید می‌دهد؛

▪ بند ۴۶ :

قرارداد اختیار معامله بی تفاوت: قرارداد اختیار معامله‌ای در هر زیرگروه هم‌ماه است که قیمت اعمال آن با قیمت مبنای دارایی پایه برابر است؛

▪ بند ۴۷ :

قرارداد اختیار معامله در زیان: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت مبنای دارایی پایه کمتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت مبنای دارایی پایه بیشتر است، گفته می‌شود؛

▪ بند ۴۸ :

قرارداد اختیار معامله در سود: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت مبنای دارایی پایه بیشتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت مبنای دارایی پایه کمتر است، گفته می‌شود؛

▪ بند ۴۹ :

قرارداد فی‌مابین مشتری و کارگزار: قراردادی که بین مشتری و کارگزار منعقد و حقوق و تعهدات طرفین براساس آن مشخص می‌شود. مفاد این قرارداد توسط بورس تعیین می‌شود؛

▪ بند ۵۰ :

قیمت اعمال: قیمت توافقی خریدار و فروشنده در قرارداد اختیار معامله برای خرید یا فروش دارایی پایه است؛

▪ بند ۵۱ :

قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله: قیمت پایانی هر قرارداد اختیار معامله که بورس پس از پایان روز معاملاتی محاسبه و اعلام می‌کند؛

▪ بند ۵۲ :

قیمت قرارداد اختیار معامله: قیمت قرارداد اختیار معامله به ازای یک ورقه بهادار که سفارش خرید یا فروش براساس آن اجرا می‌شود؛

▪ بند ۵۳ :

قیمت مبنای دارایی پایه: قیمتی است که اساس محاسبات قیمت نظری قرارداد اختیار معامله و تشخیص قرارداد اختیار معامله بی تفاوت، در زیان یا در سود است. نحوه تعیین این قیمت توسط بورس و در مشخصات قرارداد ذکر می‌شود؛

▪ بند ۵۴ :

کارمزد اعمال: کارمزدی که از طرفین قرارداد اختیار معامله در صورت اعمال قرارداد اختیار معامله دریافت می‌شود؛

▪ بند ۵۵ :

کارمزد معامله: کارمزدی که در قبال انجام معامله قرارداد اختیار معامله از مشتری اخذ می‌شود؛

▪ بند ۵۶ :

کد مالکیت: شناسه مشتری جهت انجام معاملات اوراق بهادار است؛

▪ بند ۵۷ :

کلاس اختیار معامله: مجموعه قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله که از یک نوع (خرید یا فروش) هستند؛

▪ بند ۵۸ :

گروه اختیار معامله: همه قراردادهای اختیار معامله خرید و فروش مبتنی بر یک دارایی پایه است؛

▪ بند ۵۹ :

ماه قرارداد: یکی از ماه‌های سال هجری شمسی است که زمان سررسید قرارداد اختیار معامله در آن قرار دارد؛

▪ بند ۶۰ :

محدودیت‌های معاملاتی: به کلیه محدودیت‌های مربوط به ریز ساختارهای بازار مشتقه از جمله سقف سفارش، حداقل حجم هر سفارش، واحد پایه سفارش، حداقل تغییر قیمت هر سفارش و دامنه نوسان اطلاق می‌شود؛

▪ بند ۶۱ :

موقعیت باز: خالص موقعیت‌های مشتری در هر نماد معاملاتی است که می‌تواند خرید یا فروش باشد. موقعیت باز خرید، نشان‌دهنده تداوم امکان استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله و موقعیت باز فروش، نشان‌دهنده تداوم تعهد موضوع قرارداد اختیار معامله است؛

▪ بند ۶۲ :

موقعیت فروش اختیار خرید پوشش داده شده: عبارت است از اتخاذ موقعیت فروش در اختیار خرید و مالکیت دارایی پایه به میزان مساوی تعهدات ایجادشده؛

▪ بند ۶۳ :

موقعیت‌های هم‌جهت: موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله فروش یا موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش در هر زیرگروه هم‌ماه قرارداد اختیار معامله است؛

▪ بند ۶۴ :

نحوه درج قرارداد اختیار معامله: تعداد قراردادهای اختیار معامله اولین روز معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه، نحوه تعیین قیمت‌های اعمال براساس فاصله قیمت اعمال و شرایط درج قراردادهای اختیار معامله جدید است که در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود؛

▪ بند ۶۵ :

وجه تضمین: وجهی است که برای جلوگیری از امتناع از انجام تعهدات قرارداد، در قالب شرط ضمن عقد، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود؛

▪ بند ۶۶ :

وجه تضمین اضافی: میزان افزایش در وجه تضمین لازم با هدف پوشش ریسک ناشی از تغییرات قیمت است که متناسب با موقعیت‌های باز و براساس ضوابط وجه تضمین تعیین می‌شود؛

▪ بند ۶۷ :

وجه تضمین اولیه: وجه تضمینی که برای تضمین ایفای تعهدات در زمان اتخاذ موقعیت باز در قراردادهای اختیار معامله و براساس ضوابط وجه تضمین، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود؛

▪ بند ۶۸ :

وجه تضمین جبرانی: وجهی است که باید مشتریان دریافت کننده اختاریه افزایش وجه تضمین، نسبت به تودیع آن در حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار یا اتاق پایاپای تا سطح وجه تضمین لازم طبق مفاد این دستورالعمل اقدام نماید؛

▪ بند ۶۹ :

وجه تضمین لازم: وجه تضمینی است که به طور روزانه متناسب با موقعیت‌های باز در قراردادهای اختیار معامله و براساس ضوابط وجه تضمین، تعیین می‌شود. اگر وجه تضمین پرداخت شده از حداقل وجه تضمین کمتر باشد، باید تا وجه تضمین لازم افزایش یابد .

- فصل دو - مشخصات قرارداد :

- ماده ۲ :

مشخصات قرارداد یک زیرگروه هم ۶ ماه اختیار معامله شامل موارد زیر است:

۱) دارایی پایه؛	۱۳) واحد پولی قیمت؛
۲) نماد معاملاتی؛	۱۴) سقف موقعیت‌های باز و هم‌جهت؛
۳) اندازه قرارداد؛	۱۵) خسارت‌ها؛
۴) فاصله قیمت اعمال؛	۱۶) سقف وثیقه قابل دریافت از مشتری؛
۵) سررسید؛	۱۷) نحوه تعیین قیمت مبنای دارایی پایه؛
۶) سبک اعمال؛	۱۸) وجه تضمین اولیه، وجه تضمین لازم و نسبت حداقل وجه تضمین؛
۷) زمان بندی فرآیند اعمال؛	۱۹) نحوه اعمال؛
۸) روش تخصیص؛	۲۰) ساعات و روزهای معاملاتی؛
۹) محدودیت‌های معاملاتی؛	۲۱) نوع تسویه در سررسید؛
۱۰) ماه قرارداد؛	۲۲) نحوه درج قرارداد اختیار معامله؛
۱۱) دوره معاملاتی؛	۲۳) کارمزدها؛
۱۲) امکان اعمال با تسویه نقدی به کسری از اندازه قرارداد؛	

- تبصره ۱ :

بندهای (۱) تا (۱۷) مشخصات قرارداد توسط بورس، بند (۱۸) توسط اتاق پایاپای، بندهای (۱۹) تا (۲۲) آن براساس ضوابط این دستورالعمل و بند (۲۳) توسط سازمان تعیین می‌شود .

- تبصره ۲ :

کلیه بندها در قالب مشخصات قرارداد به اطلاع عموم می‌رسد.

- ماده ۳ :

بورس اطلاعیه معاملاتی قرارداد اختیار معامله را حداقل یک روز کاری پیش از اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه حداکثر تا ساعت ۱۴:۰۰، در قالب فرم‌های مصوب بورس از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم می‌رساند .

○ ماده ۴ :

دارنده موقعیت باز خرید می تواند، بر اساس سبک اعمال تعیین شده در مشخصات قرارداد، قرارداد اختیار معامله خود را اعمال کند. اعمال می تواند بر اساس ضوابط این دستورالعمل تا آخرین روز معاملاتی، صرفاً در آخرین روز معاملاتی یا در برخی از روزهای معاملاتی صورت پذیرد .

○ ماده ۵ :

موقعیت های فروش باز و هم جهت نباید از سقف های تعیین شده توسط بورس و دارایی پایه تحت مالکیت در مورد موقعیت فروش اختیار خرید پوشش داده شده تجاوز کند. سقف های مزبور در مشخصات قرارداد تعیین می شود .

○ ماده ۶ :

خسارت های مقرر در مشخصات قرارداد از محل حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار و در صورت عدم کفایت، از محل وثایق کارگزار نزد اتاق پایاپای تأمین و رأساً برداشت می شود. در صورت عدم کفایت وثایق، کارگزار مکلف است حسب دستور اتاق پایاپای خسارت های مربوطه را پرداخت کند. کارگزار می تواند این خسارت را را ساً از محل وثایق یا تضامین مشتری برداشت کند و در صورت عدم کفایت از مشتری مطالبه کند. مستندات این اقدامات باید در سوابق کارگزاری نگهداری شود .

○ ماده ۷ :

در اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم ماه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود، یک قرارداد اختیار معامله بی تفاوت و حداقل یک قرارداد اختیار معامله در زیان درج می شود. این موضوع تحت عنوان نحوه درج قرارداد اختیار معامله در مشخصات قرارداد اعلام می شود .

▪ تبصره :

در خصوص طرح تأمین مالی شرکت ها با استفاده از خرید سهام توسط سرمایه گذاران همراه با حق اختیار فروش تبعی و خرید حق اختیار خرید توسط ناشر یا دارنده سهام "تغییر در حداقل تعیین شده موضوع این ماده، با تأیید بورس امکان پذیر است.

○ ماده ۸ :

درج قراردادهای اختیار معامله بر اساس قیمت مبنای دارایی پایه در روز معاملاتی قبل و با لحاظ فاصله قیمت اعمال انجام می شود .

○ ماده ۹ :

بورس باید از اولین روز معاملاتی تا پنج روز کاری پیش از آخرین روز معاملاتی هر زیرگروه هم ماه، در صورت وقوع شرایط زیر، پیش از آغاز معاملات روزانه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله جدید در آن زیرگروه هم ماه معرفی و از طریق سامانه معاملاتی اعلام کند :

الف) قیمت مبنای دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، بزرگتر یا مساوی بیشترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود؛ یا
ب) قیمت مبنای دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، کوچکتر یا مساوی کمترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود.

▪ تبصره ۱ :

قراردادهای جدید باید به نحوی معرفی شوند که همواره امکان معامله حداقل سه قرارداد شامل حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود و حداقل یک قرارداد اختیار معامله در زیان وجود داشته باشد. بورس می تواند برای هر گروه اختیار معامله یا هر زیرگروه هم ماه تعداد سقف نماد ایجاد شده تعیین نماید .

▪ تبصره ۲ :

در خصوص طرح تأمین مالی شرکت ها با استفاده از خرید سهام توسط سرمایه گذاران همراه با حق اختیار فروش تبعی و خرید حق اختیار خرید توسط ناشر یا دارنده سهام" تغییر در حداقل تعیین شده موضوع این ماده، با تأیید بورس امکان پذیر است.

○ ماده ۱۰ :

اعمال قرارداد اختیار معامله تنها به درخواست دارنده موقعیت باز خرید و براساس ضوابط این دستورالعمل انجام می شود که تحت عنوان نحوه اعمال در مشخصات قرارداد اعلام می شود .

○ ماده ۱۱ :

تخصیص قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به موقعیت های باز فروش، براساس روش ردگیری موقعیت انجام می شود. در صورتی که بنا به تشخیص بورس به دلیل هزینه های بالا یا اشکالات فنی اجرای روش ردگیری موقعیت امکان پذیر نباشد، استفاده از یکی از روش های تخصیص تسهیم به نسبت، زمانی یا تصادفی نیز بلامانع است. روش تخصیص قراردادهای اختیار معامله در مشخصات قرارداد ذکر می گردد .

▪ تبصره :

در صورت تعیین سایر روش های تخصیص غیر از روش ردگیری موقعیت، فروشندگان اختیار معامله باید حین انعقاد قرارداد به اتاق پایاپای وکالت و اجازه دهند که اتاق پایاپای مشتری طرف قرارداد آنان یا هر دارنده اختیار معامله را برای اعمال اختیار به آنان حواله دهد .

○ ماده ۱۲ :

ساعات و روزهای انجام معامله در بازار مشتقه، توسط بورس تعیین می شود.

▪ تبصره ۱ :

تغییرات ساعات و روزهای معامله حداقل سه روز کاری قبل از اجرا، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد .

▪ تبصره ۲ :

مدیرعامل بورس می‌تواند ساعات شروع و خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی در سامانه معاملاتی تغییر دهد. این تغییرات باید بلافاصله از طریق سایت رسمی بورس و سامانه معاملاتی به اطلاع عموم برسد .بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی سامانه معاملاتی را در سوابق خود نگهداری و حسب درخواست به سازمان ارائه کند .

▪ تبصره ۳ :

چنانچه هریک از مواعد تعیین شده در مشخصات قرارداد مصادف با روزهای تعطیل رسمی باشد، اولین روز کاری پس از ایام تعطیل، ملاک محاسبه است .

○ ماده ۱۳ :

کارمزدهای قراردادهای اختیار معامله، شامل کارمزد معاملات و کارمزد اعمال است. کارمزد اعمال از همه دارندگان موقعیت بازی که قرارداد اختیار معامله آنها تسویه نقدی و یا فیزیکی شده است، اخذ می‌شود .

• فصل سه - ثبت سفارش مشتریان :

○ ماده ۱۴ :

کارگزاران یا کارگزار/معامله‌گرانی مجاز به انجام معاملات در بازار مشتقه هستند که مجوز لازم را از سازمان اخذ کرده باشند، در بورس پذیرفته شده باشند و به تشخیص سازمان نرم‌افزارهای آن کارگزاری امکانات لازم برای انجام معاملات قراردادهای اختیار معامله را داشته باشد. فعالیت در بازار مشتقه به منزله پذیرش مفاد این دستورالعمل توسط کارگزار یا کارگزار/ معامله‌گر می‌باشد .

○ ماده ۱۵ :

سازمان می‌تواند برای کارگزاران مجاز به دسترسی به سامانه معاملاتی و مشتریان برای انجام معاملات قرارداد اختیار معامله محدودیت‌هایی تعیین نماید .

○ ماده ۱۶ :

بورس می‌تواند در مورد تعداد کارگزارانی که یک مشتری می‌تواند از طریق آنها معامله کند، محدودیت تعیین کند. کارگزار و مشتری مکلف به کنترل و رعایت مفاد این ماده هستند .

○ ماده ۱۷ :

همه مشتریان به منظور فعالیت در بازار مشتقه باید فرم بیانیه ریسک مربوط به قراردادهای اختیار معامله و قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار را نزد کارگزار تکمیل و امضا کنند. فرم بیانیه ریسک و قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار توسط بورس تهیه و ابلاغ می شود .

○ ماده ۱۸ :

کارگزار باید در زمان اخذ سفارش خرید یا فروش، از وجود هزینه‌های معاملاتی بعلاوه ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله یا وجه تضمین موردنیاز حسب مورد، در حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار اطمینان حاصل نماید .

▪ تبصره :

کارگزار باید در دفاتر خود برای هر مشتری، سرفصل جداگانه‌ای ایجاد کند و در زمان اجرای سفارش‌های مشتری از کفایت وجوه در حساب وی اطمینان یابد .

○ ماده ۱۹ :

کارگزار می‌تواند در مورد سفارش‌های فروش، علاوه بر وجه تضمین اولیه، به منظور اطمینان از ایفای تعهدات مشتری، وثایق یا تضامینی تا سقف تعیین شده در مشخصات قرارداد از مشتری دریافت کند .

○ ماده ۲۰ :

انواع سفارش و اعتبار آن در بازار مشتقه به شرح "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات در بورس اوراق بهادار تهران، مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار" در خصوص بورس اوراق بهادار تهران یا "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران، مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار" در خصوص فرابورس ایران است که بر اساس ملاحظات فنی، توسط بورس انتخاب می‌شود .

○ ماده ۲۱ :

احراز هویت، دریافت و ثبت سفارش مشتریان و نگهداری سوابق معاملات و تسویه آنها براساس مقررات مصوب سازمان انجام می‌شود .

- فصل چهار - نحوه انجام معاملات :

- ماده ۲۲ :

مراحل انجام معاملات در بازار مشتقه براساس "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات در بورس اوراق بهادار تهران، مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار" در خصوص بورس اوراق بهادار تهران یا "دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران، مصوب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار" در خصوص فرابورس ایران تعیین می‌شود .

- ماده ۲۳ :

اجرای سفارش‌های ثبت شده در سامانه معاملات براساس اولویت قیمت و در صورت برابری قیمت‌ها، براساس اولویت زمانی ثبت سفارش انجام می‌شود .

- ماده ۲۴ :

بورس قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله هر نماد معاملاتی را حداکثر یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه براساس رویه زیر محاسبه و اعلام می‌کند :

- بند الف :

اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله شود، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله، میانگین وزنی قیمت معاملات انجام شده طی آن روز معاملاتی است؛

- بند ب :

اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله نشود، بورس می‌تواند قیمت پایانی روز معاملاتی قبل یا قیمت استخراجی از سفارش‌های خرید و فروش یا قیمت استخراجی از سایر نمادهای زیرگروه هم ماه را به عنوان قیمت پایانی در نظر گیرد . نحوه محاسبات مربوط به این بند توسط بورس تعیین می‌گردد .

- تبصره :

اگر تعیین قیمت پایانی قرارداد به هیچ کدام از روش‌های فوق امکان پذیر نباشد، یا قیمت پایانی به تشخیص بورس منصفانه نباشد، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله بر اساس قیمت نظری محاسبه می‌شود. روش محاسبه نظری قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله توسط بورس تعیین می‌شود .

- ماده ۲۵ :

اگر کارگزار به دلیل خطای کاربری یا سامانه معاملاتی، نسبت به معاملات معترض باشد، باید مراتب اعتراض خود را با ذکر دلیل برای رسیدگی تا پایان معاملات همان روز به بورس اعلام کند. تصمیم مدیرعامل بورس در این زمینه لازم‌الاجرا است .

○ ماده ۲۶ :

اگر ظن دستکاری قیمت در معاملات وجود داشته باشد یا تغییرات غیرعادی در قیمت قرارداد اختیار معامله مشاهده شود، بورس می تواند ضمن اعلام به عموم، نماد معاملاتی را حداکثر به مدت یک جلسه معاملاتی متوقف نماید. همچنین سازمان می تواند رأساً یا به پیشنهاد بورس نماد معاملاتی را تا پنج روز کاری با اطلاع به بازار متوقف نماید. بازگشایی مجدد نماد، حسب مورد، بر اساس دستور متوقف کننده نماد معاملاتی امکان پذیر است. معاملات متأثر از اقدامات فوق به تشخیص مقام دستوردهنده توسط بورس تأیید نمی گردد.

● فصل پنج - تسویه و پایاپای و تضامین :

○ ماده ۲۷ :

کارگزار مسئولیت ایفای تعهدات مشتریان را در قبال اتاق پایاپای، به شرحی که در این دستورالعمل ذکر شده است، بر عهده دارد. مسئولیت کارگزار رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نمیباشد.

○ ماده ۲۸ :

مشتری موظف است برای انجام معاملات در بازار مشتقه، حساب عملیاتی خود نزد کارگزار را معرفی کند. مشتری در زمان معرفی حساب اجازه برداشت، انسداد و سایر امور لازم برای انجام عملیات تعیین وجه تضمین لازم، تسویه و پایاپای معاملات و تسویه قراردادهای اختیار معامله اعمال شده را مطابق مقررات این دستورالعمل به کارگزار مربوطه میدهد.

○ ماده ۲۹ :

ثبت سفارش در سامانه معاملاتی منوط به وجود وجه تضمین یا ارزش معاملاتی قرارداد، حسب مورد، در حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار است.

○ ماده ۳۰ :

در صورت تأیید بورس، اشخاصی که نسبت به اخذ موقعیت فروش در معاملات اقدام می نمایند، می توانند به جای تودیع وجه تضمین تعیین شده، اوراق بهادار مورد قبول بورس را نزد اتاق پایاپای توثیق نمایند. ضوابط تعیین و اخذ تضامین و وثایق مورد قبول، توسط شرکت سپرده گذاری و با تأیید بورس تعیین می شود.

○ ماده ۳۱ :

کارگزار موظف است به منظور پوشش تعهدات خود در قبال اتاق پایاپای، وثیقه های را حسب درخواست اتاق پایاپای نزد اتاق پایاپای تودیع کند. ارزش، نوع و ترکیب وثایق مورد قبول و ضوابط تعیین و اخذ آن توسط اتاق پایاپای تعیین می شود.

▪ تبصره :

اگر بر اساس شرایط بازار و به تشخیص اتاق پایاپای، وثایق تودیع شده از کفایت لازم برخوردار نباشد، اتاق پایاپای می تواند از کارگزار درخواست افزایش وثیقه کند. در این حالت از اخذ موقعیت های جدید در آن کارگزاری جلوگیری به عمل می آید و کارگزار موظف است وثیقه مورد نیاز را طی مهلت تعیین شده نزد اتاق پایاپای تودیع کند. در صورتی که کارگزار اقدامات لازم جهت افزایش وثایق نزد اتاق پایاپای را انجام ندهد، موضوع به مراجع رسیدگی مربوطه ارجاع می شود .

○ ماده ۳۲ :

تسویه و پایاپای قراردادهای اختیار معامله پس از پایان معاملات روزانه به شرح زیر انجام میشود :

▪ بند الف :

معاملات کارگزار براساس ارزش معاملاتی قراردادهای اختیار معامله و با احتساب کارمزدهای مربوطه و کسورات قانونی تسویه میشود. بر این اساس، خالص بستانکاری یا بدهکاری کارگزار محاسبه و به حساب کارگزار منظور میشود؛

▪ بند ب :

اتاق پایاپای در پایان هر روز معاملاتی، گزارشی را که حداقل مشتمل بر موارد زیر است، به اطلاع کارگزار میرساند:

۱- معاملات انجام شده توسط کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

۲- بدهکاری یا بستانکاری کارگزار بابت معاملات انجام شده؛

۳- وجه تضمین لازم هر قرارداد و حداقل وجه تضمین هر قرارداد؛

۴- سقف موقعیت های باز بازار، کارگزار و مشتری در صورت وجود؛

۵- کارمزدهای معاملاتی و کسورات قانونی؛

▪ بند ج :

کارگزار پس از دریافت گزارش پایاپای، وجه تضمین لازم مشتری را براساس ضوابط وجه تضمین محاسبه و خالص وجوه را پس از کسر کارمزدها و کسورات قانونی به حساب وی منظور میکند؛

▪ بند د :

کارگزار موظف است پس از اعلام وجه تضمین لازم و حداقل وجه تضمین هر قرارداد اختیار معامله، در همان روز معاملاتی تا زمان اعلام شده توسط اتاق پایاپای، گزارشی را که حداقل مشتمل بر موارد زیر است، به اطلاع اتاق پایاپای برساند

۱- موقعیتهای باز کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

۲- مانده وجوه تضمین در حساب عملیاتی هر مشتری نزد کارگزار و کفایت آن جهت پوشش حداقل وجوه تضمین؛

▪ **بند ۵ :**

اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار از حداقل وجه تضمین کمتر شود، کارگزار باید اخطاریه افزایش وجه تضمین را به روش تعیین شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار حداکثر تا پیش از آغاز جلسه معاملاتی روز بعد برای مشتری ارسال کند؛

▪ **بند ۶ و :**

مشتری باید در زمان مشخص شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار و حداکثر تا یک ساعت پیش از پایان جلسه معاملات روز بعد، وجه تضمین خود را تا وجه تضمین لازم روز معاملاتی قبل افزایش دهد یا اقدام به بستن موقعیتهای باز خود تا حد جبران کسری وجه تضمین نماید. اگر به هر دلیلی در زمان مشخص شده، وجه تضمین جبرانی را به حساب عملیاتی خود نزد کارگزار واریز نکند یا موقعیت های باز خود را تا حد جبران کسری وجه تضمین نبندد، کارگزار باید تا پایان جلسه معاملاتی همان روز، رأساً اقدام به بستن آن دسته از موقعیتهای باز مشتری تا حد جبران کسری وجه تضمین کند. در غیر این صورت، موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات ارجاع خواهد شد.

▪ **تبصره ۱ :**

در صورتی که به هر دلیلی طی مهلت های موضوع این ماده تعهدات مشتری ایفا نشود، کارگزار می تواند رأساً از محل بستنکاری مشتری و یا وثایق وی نزد کارگزار، اقدام به تأمین و جبران تعهدات مشتری نماید.

▪ **تبصره ۲ :**

در صورت ارائه اطلاعات خلاف واقع موضوع بند (د) این ماده توسط کارگزار، مراتب به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزار ارجاع می شود.

▪ **تبصره ۳ :**

اگر به هر دلیلی طی مهلت های موضوع این ماده، کارگزار تعهدات خود را ایفا نکند، اوراق پایاپای تعهدات وی را از محل موجودی کارگزار یا وثایق تودیع شده نزد اوراق پایاپای تأمین میکند.

○ **ماده ۳۳ :**

افزایش موقعیتهای باز فروش برای آن دسته از مشتریانی که اخطاریه افزایش وجه تضمین دریافت کرده اند، تا زمان جبران تضامین اعلامی امکانپذیر نمی باشد.

○ ماده ۳۴ :

وجه تضمین اضافی توسط اتاق پایاپای و براساس ضوابط وجه تضمین، محاسبه و در وجه تضمین اولیه و وجه تضمین لازم لحاظ میگردد. پس از اعمال وجه تضمین اضافی اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار از حداقل وجه تضمین کمتر شود، اختاریه افزایش وجه تضمین برای وی ارسال میشود .

○ ماده ۳۵ :

اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری نزد کارگزار از وجه تضمین لازم بیشتر شود، مشتری می تواند درخواست خود را برای دریافت مبلغ مزاد به کارگزار ارائه نماید. کارگزار موظف است مبلغ مزبور را طی مهلت مقرر در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار به مشتری پرداخت نماید .

● فصل شش - اعمال :

○ ماده ۳۶ :

اعمال قرارداد اختیار معامله صرفاً در روزهای مجاز براساس سبک اعمال امکان پذیر است.

○ ماده ۳۷ :

هر قرارداد اختیار معامله شامل دو زمان تسویه نقدی و تسویه فیزیکی می باشد.

■ تبصره ۱ :

اعمال به روش تسویه نقدی تنها برای قراردادهای اختیار معامله در سود ممکن خواهد بود.

■ تبصره ۲ :

در تسویه نقدی، قیمت مبنای دارایی پایه در زمان تسویه نقدی ملاک تسویه می باشد.

○ ماده ۳۸ :

دارنده موقعیت باز خرید در صورت تمایل به اعمال قرارداد اختیار معامله، باید درخواست اعمال و نوع تسویه خود را در مهلت مقرر در مشخصات قرارداد به روش تعیین شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار، به کارگزار ارائه کند. همچنین، دارنده موقعیت باز فروش نیز در صورت تمایل در زمان تسویه نقدی، موافقت خود را با این تسویه به کارگزار اعلام می کند.

■ تبصره ۱ :

اعلام موافقت با تسویه نقدی دال بر اجرای نهایی نوع تسویه انتخاب شده نمی باشد.

▪ تبصره ۲ :

اجرای درخواست اعمال فیزیکی قرارداد اختیار معامله خرید، مستلزم تأمین ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله به علاوه هزینه های اعمال توسط دارنده موقعیت باز خرید و اجرای درخواست اعمال فیزیکی قرارداد اختیار معامله فروش، مستلزم وجود دارایی پایه متناسب با موقعیت های باز درخواستی برای اعمال در کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید به علاوه هزینه های اعمال در زمان مشخص شده در مشخصات قرارداد است .

▪ تبصره ۳ :

در تسویه نقدی حسب اعلام در مشخصات قرارداد، امکان اعمال قرارداد اختیار معامله به میزان کسری از اندازه قرارداد وجود دارد .

▪ تبصره ۴ :

در تسویه نقدی حسب اعلام در مشخصات قرارداد، دارندگان موقعیت باز خرید می توانند در صورت تمایل، موافقت خود را با تسویه به کسری از اندازه قرارداد اعلام نمایند .

▪ تبصره ۵ :

در اعمال به روش تسویه فیزیکی، دارنده موقعیت باز خرید می تواند موافقت خود را برای تسویه فیزیکی تمامی موقعیت های خود در هر نماد (اعم از در زیان، بی تفاوت و در سود) اعلام نماید .

▪ تبصره ۶ :

اگر پس از ارائه درخواست اعمال، فقط امکان اعمال تعدادی از قراردادهای یک مشتری وجود داشته باشد، اعمال بر اساس همان تعداد قرارداد انجام می شود .

▪ تبصره ۷ :

دارندگان موقعیت باز خرید می توانند در صورت تمایل در زمان ارسال درخواست، موافقت خود را با اعمال حداکثری موقعیت های خود در هر نماد معاملاتی اعلام نمایند. همچنین دارندگان موقعیت باز فروش نیز می توانند در صورت تمایل در زمان ارسال درخواست، موافقت خود را با اعمال حداکثری موقعیت های خود در هر نماد معاملاتی به صورت نقدی اعلام نمایند .

○ ماده ۳۹ :

کارگزار باید مطابق با زمان بندی فرایند اعمال اعلامی در مشخصات قرارداد، درخواست های اعمال را به اتاق پایاپای اعلام کند. اعلام کارگزار مبنای تخصیص وجوه موجود در حساب اعمال کارگزار به تفکیک مشتری است .

▪ تبصره ۱ :

کارگزار باید پیش از ارسال درخواست اعمال، از ایفای تعهدات دارندگان موقعیت باز اطمینان حاصل کند. مسئولیت عدم ایفای تعهدات مشتریان بر عهده کارگزار است .

▪ تبصره ۲ :

کارگزار باید در زمان تسویه نقدی و در مهلت تعیین شده در مشخصات قرارداد، موارد زیر را به تفکیک مشتری در هر نماد معاملاتی و برای موقعیت های باز (اعم از خرید و فروش) به اتاق پایاپای اعلام کند:

۱- اعلام تعداد موقعیت های باز برای تسویه نقدی؛

۲- اعلام موافقت با اعمال حداکثری؛

۳- اعلام موافقت با تسویه نقدی به کسری از اندازه قرارداد - سب اعلام در مشخصات قرارداد، صرفاً برای دارندگان موقعیت باز خرید.

▪ تبصره ۳ :

کارگزار باید در زمان تسویه فیزیکی و در مهلت تعیین شده در مشخصات قرارداد، موارد زیر را به تفکیک مشتری در هر نماد معاملاتی و برای موقعیت های باز خرید به اتاق پایاپای اعلام کند:

۱- اعلام تعداد موقعیت های باز برای تسویه فیزیکی؛

۲- اعلام موافقت با اعمال حداکثری؛

۳- اعلام موافقت با تسویه فیزیکی قراردادهای اختیار معامله در زیان و قراردادهای اختیار معامله بی تفاوت.

○ ماده ۴۰ :

اتاق پایاپای پس از پایان مهلت ارائه درخواست های اعمال توسط کارگزار در هر یک از زمان های تسویه نقدی و فیزیکی و مطابق با زمان بندی اعلام شده در مشخصات قرارداد، اقدامات زیر را انجام می دهد:

▪ بند الف :

تطبیق تعداد موقعیت های درخواست شده برای اعمال با موقعیت های باز خرید مشتری در هر نماد معاملاتی در زمان تسویه نقدی؛

▪ **بند ب :**

تطبیق دارندگان موقعیت باز خرید موافق با تسویه نقدی با دارندگان موقعیت باز فروش موافق با تسویه نقدی بر اساس فرآیند تخصیص اعلام شده در مشخصات قرارداد؛

▪ **بند ج :**

تسویه نقدی قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال در زمان تسویه نقدی مطابق با زمان بندی فرایند اعمال مشخص شده در مشخصات قرارداد؛

▪ **بند د :**

اعلام فهرست نهایی موقعیت‌های تسویه شده، به تفکیک مشتری در هر نماد معاملاتی به کارگزار، مطابق با زمان بندی فرآیند اعمال مشخص شده در مشخصات قرارداد ؛

▪ **بند ه :**

تطبیق تعداد موقعیت‌های درخواست شده برای اعمال با موقعیت‌های باز خرید مشتری در هر نماد معاملاتی در زمان تسویه فیزیکی؛

▪ **بند و :**

تطبیق دارندگان موقعیت باز خرید موافق با تسویه فیزیکی با دارندگان موقعیت باز فروش با احتساب موقعیت‌های بسته شده در تسویه نقدی، بر اساس فرآیند تخصیص اعلام شده در مشخصات قرارداد؛

▪ **بند ز :**

تسویه فیزیکی قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال در زمان تسویه فیزیکی، مطابق با زمان بندی فرایند اعمال مشخص شده در مشخصات قرارداد؛

▪ **تبصره ۱ :**

در تسویه نقدی، اتاق پایاپای وجه مربوطه را از حساب اعمال کارگزار دارندگان موقعیت باز فروش به حساب اعمال کارگزار دارندگان موقعیت باز خرید منتقل می کند. همچنین اتاق پایاپای در تسویه فیزیکی، دارایی پایه موضوع قرارداد اختیار معامله را حسب نوع قرارداد اختیار معامله (خرید یا فروش) به کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید یا فروش منتقل و وجه آن را از حساب کارگزار مربوطه کسر و به حساب اعمال کارگزار طرف مقابل منظور میکند .

▪ تبصره ۲ :

اوراق بهادار مسدود، توثیق یا توقیف شده، شامل تبصره ۱ این ماده نمی گردد. سایر موارد حسب تشخیص سازمان اعلام می شود .

○ ماده ۴۱ :

قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال شامل موارد زیر است:

▪ بند ۱ :

قراردادهای اختیار معامله ای که در آنها دارندگان موقعیت باز فروش براساس بررسی اتاق پایاپای، ارزش مابه التفاوت قیمت مبنای دارایی پایه در زمان تسویه نقدی با قیمت اعمال را تأمین کرده اند؛

▪ بند ۲ :

در زمان تسویه فیزیکی، قراردادهای اختیار معامله خریدی که در آنها دارندگان موقعیت باز فروش، براساس بررسی اتاق پایاپای، دارایی پایه را در کد مالکیت خود در شرکت سپرده گذاری دارا بوده و دارندگان موقعیت باز خرید، براساس فهرست اعلامی کارگزار به اتاق پایاپای، ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را تأمین کرده اند .

▪ بند ۳ :

در زمان تسویه فیزیکی، قراردادهای اختیار معامله فروشی که در آنها دارندگان موقعیت باز فروش، براساس فهرست اعلامی کارگزار به اتاق پایاپای، ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را تأمین کرده اند و دارندگان موقعیت باز خرید، بر اساس بررسی اتاق پایاپای، دارایی پایه را در کد مالکیت خود در شرکت سپرده گذاری دارا هستند .

▪ تبصره ۱ :

در صورت عدم ایفای تعهدات دارندگان موقعیت باز فروش در زمان اعمال، خسارات مربوطه از وجوه مشتری نزد کارگزار کسر شده و در صورت عدم کفایت این وجوه، جبران مابه التفاوت بر عهده کارگزار می باشد .

▪ تبصره ۲ :

قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته ای که قابل اعمال فیزیکی نمی باشند، نکول در ایفای تعهدات محسوب شده و بر اساس قیمت مبنای دارایی پایه در زمان تسویه فیزیکی، تسویه نقدی می شوند. کارگزار متناسب با موقعیت های باز مشتریان خود که تسویه نقدی شده است، مشمول خسارت های مقرر در مشخصات قرارداد می شود .

○ ماده ۴۲ :

در صورت توقف نماد معاملاتی دارایی پایه در سررسید، حسب مورد، اعمال به روش زیر صورت می گیرد :

▪ **بند الف :**

در زمان تسویه نقدی، براساس آخرین قیمت مبنای دارایی پایه، تسویه نقدی می‌شود.

▪ **بند ب :**

در زمان تسویه فیزیکی، به مقدار موجودی دارایی پایه در کد معاملاتی دارنده موقعیت باز فروش اختیار خرید، تسویه به صورت فیزیکی انجام شده و مابقی موقعیت های تخصیص یافته وی براساس آخرین قیمت مبنای دارایی پایه در زمان تسویه فیزیکی، تسویه نقدی می‌شود .

○ **ماده ۴۳ :**

در صورتی که پس از اعمال، میزان مالکیت دارنده دارایی پایه از سقف های مجاز تعیین شده در آن دارایی پایه بیشتر گردد، دارنده، موظف به عرضه مازاد ایجادشده به علت اعمال، در مهلت تعیین شده توسط بورس خواهد بود .

• **فصل هفت - تعدیل قرارداد اختیار معامله براساس اقدام شرکتی ناشر :**

○ **ماده ۴۴ :**

توقف و بازگشایی نماد معاملاتی قراردادهای اختیار معامله به‌طور همزمان با توقف و بازگشایی دارایی پایه در بازار نقد و به یک روش انجام می‌شود .

○ **ماده ۴۵ :**

چنانچه دارایی پایه موضوع قرارداد، سهام یکی از شرکت های پذیرفته شده در بورس باشد، افزایش سرمایه ناشر سهم پایه منجر به تعدیل قیمت اعمال، اندازه قراردادهای اختیار معامله و سقف موقعیت‌های یک گروه اختیار معامله می‌شود. در این صورت، بورس پیش از بازگشایی نماد معاملاتی قراردادهای اختیار معامله، تغییرات لازم را به شرح زیر انجام می‌دهد :

$$\frac{\text{قیمت نظری سهم پایه پس از اقدام شرکتی}}{\text{قیمت پایانی سهم پایه در آخرین روز قبل از مؤثرشدن اقدام شرکتی}} = \frac{\text{قیمت اعمال تعدیل شده}}{\text{قیمت اعمال}}$$

$$\text{اندازه قرارداد} \times \frac{\text{قیمت اعمال اختیار معامله}}{\text{قیمت اعمال تعدیل شده}} = \text{اندازه قرارداد تعدیل شده}$$

▪ تبصره ۲ :

پس از اقدام شرکتی و قبل از بازگشایی نماد معاملاتی قرارداد اختیار معامله، تغییرات از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم می‌رسد .

▪ تبصره ۱ :

اگر اندازه قرارداد تعدیل شده شامل جزء اعشاری باشد، عدد حاصل به نزدیک‌ترین عدد صحیح گرد می‌شود .

○ ماده ۴۶ :

چنانچه دارایی پایه موضوع قرارداد، سهام یکی از شرکت های پذیرفته شده در بورس باشد، تصویب تقسیم سود سهم پایه منجر به تعدیل قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله میشود. در این صورت، بورس پیش از بازگشایی نماد معاملاتی قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله، تغییرات لازم را به شرح زیر انجام میدهد :

$$\text{سود تقسیمی مصوب مجمع} - \text{قیمت اعمال} = \text{قیمت اعمال تعدیل شده}$$

▪ تبصره :

در خصوص اوراق بهادار با درآمد ثابت، سود پرداختی بابت کوپن در مواعد مقرر در قیمت اعمال لحاظ نمی گردد .

• فصل هشت - سایر مقررات :

○ ماده ۴۷ :

دارندگان اطلاعات نهانی دارایی پایه همه تکالیفی را که طبق قانون و مقررات در مورد دارایی پایه دارند، در مورد معاملات قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر آن نیز دارند .

○ ماده ۴۸ :

بورس می تواند در خصوص اشخاصی که اقدام به اخذ موقعیت فروش در معاملات می کنند محدودیت تعیین نماید. در این حالت محاسبات و عملیات وجه تضمین می تواند صورت نگیرد. ضروری است این موضوع در مشخصات قرارداد ذکر شود .

○ ماده ۴۹ :

بورس می تواند ضوابط فعالیت نهادهای مالی برای واسطه اعمال در سررسید قرارداد اختیار معامله را تعیین نماید.

این دستورالعمل مشتمل بر ۴۹ ماده و ۳۴ تبصره در تاریخ ۱۳۹۷/۰۲/۲۶ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید. با تصویب این دستورالعمل، دستورالعمل معاملات قرارداد اختیار معامله سهام در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران مصوب ۱۳۹۰/۱۲/۱۳ و اصلاحی ۱۳۹۵/۰۹/۱۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار نسخ میشود.

• پیوست - ضوابط وجه تضمین قرارداد اختیار معامله در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران :

(۱) وجه تضمین اولیه دریافتی توسط کارگزار از مشتری جهت اتخاذ موقعیت فروش بر اساس جدول زیر تعیین می‌شود:

ردیف	نوع موقعیت فروش	وجه تضمین اولیه
۱	موقعیت فروش قرارداد اختیار معامله فروش [1]	مبلغ حاصل از فروش قرارداد اختیار معامله [2] بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زین بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «مبلغ حاصل از فروش قرارداد اختیار معامله بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.
۲	موقعیت فروش قرارداد اختیار معامله خرید [3]	مبلغ حاصل از فروش قرارداد اختیار معامله بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زین بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «مبلغ حاصل از فروش قرارداد اختیار معامله بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.

تبصره: در مواردی که اتخاذ موقعیت فروش منجر به بستن یک موقعیت باز خرید شود، وجه تضمین اولیه نیاز ندارد.

(۲) مبنای محاسبه وجه تضمین لازم مشتری در پایان معاملات روزانه، خالص موقعیت‌های معاملاتی وی در هر نماد معاملاتی است.

۳) نحوه محاسبه وجوه تضمین لازم در هر زیرگروه هم‌ماه بر اساس جدول زیر است:

ردیف	عنوان موقعیت	وجه تضمین لازم
۱	موقعیت باز خرید قرارداد اختیار معامله خرید ^[4]	وجه تضمین نیاز ندارد.
۲	موقعیت باز خرید قرارداد اختیار معامله فروش ^[5]	وجه تضمین نیاز ندارد.
۳	موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش	قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زیان بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.
۴	موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید	قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زیان بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.

۴) در صورت فراهم آمدن امکانات فنی، وجوه تضمین قراردادهای اختیار معامله بر اساس راهبردهای معاملاتی ذکر شده در بند ۵ این ضوابط محاسبه می‌شود.

تبصره ۱: راهبردهای معاملاتی در نظر گرفته شده در این ضوابط، صرفاً در یک زیرگروه هم‌ماه شناسایی می‌شوند.

تبصره ۲: راهبردهای معاملاتی بر اساس اولویت‌های زیر شناسایی می‌شوند:

اولویت اول: راهبرد شماره ۵؛

اولویت دوم: راهبردهای شماره ۱۲ و ۱۳؛

اولویت سوم: راهبردهای شماره ۱۴ و ۱۵؛

اولویت چهارم: راهبردهای شماره ۹ و ۱۱؛

اولویت پنجم: راهبردهای شماره ۸ و ۱۰؛

اولویت ششم: راهبرد شماره ۶؛

اولویت هفتم: راهبرد شماره ۷؛

اولویت هشتم: راهبردهای شماره ۱، ۲، ۳ و ۴.

۵) راهبردهای معاملاتی و نحوه محاسبه و جوه تضمین در هر زیرگروه هم‌ماه به شرح جدول زیر است:

ردیف	عنوان راهبرد	وجه تضمین لازم
۱	موقعیت باز خرید قرارداد اختیار معامله خرید [6]	وجه تضمین نیاز ندارد.
۲	موقعیت باز خرید قرارداد اختیار معامله فروش [7]	وجه تضمین نیاز ندارد.
۳	موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش	قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زیان بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.
۴	موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید	قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه A درصد قیمت مبنای دارایی پایه ضربدر اندازه قرارداد منهای مقدار در زیان بودن قرارداد اختیار معامله در هر صورت، وجه تضمین اولیه نباید از «قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد بعلاوه B درصد قیمت اعمال ضربدر اندازه قرارداد» کم‌تر باشد.
۵	موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید	وجه تضمین نیاز ندارد.

ردیف	عنوان راهبرد	وجه تضمین لازم
	پوشش داده شده [8] با خرید سهم پایه	
۶	موقعیت باز فروش دوپایه ای متقارن [9] الف) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید؛ و ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال یکسان با بند الف.	۱) وجه تضمین لازم موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید؛ یا ۲) وجه تضمین لازم موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش هر کدام که بیش تر است بعلاوه قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد اختیار معامله با وجه تضمین اولیه کم تر
۷	موقعیت باز فروش دوپایه ای نامتقارن [10] الف) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش؛ و ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال بیش تر نسبت به بند الف.	۱) وجه تضمین لازم موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید؛ یا ۲) وجه تضمین لازم موقعیت باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش هر کدام که بیش تر است بعلاوه قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله ضربدر اندازه قرارداد اختیار معامله با وجه تضمین اولیه کم تر
۸	نامتقارن خوش بینانه قرارداد اختیار معامله فروش [11] الف) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله فروش؛ و ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال بیش تر نسبت به بند الف.	قیمت اعمال بند ب ضربدر اندازه قرارداد منهای قیمت اعمال بند الف ضربدر اندازه قرارداد
۹	نامتقارن خوش بینانه قرارداد اختیار معامله خرید [12] الف) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله خرید؛ و ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال بیش تر نسبت به بند الف.	وجه تضمین نیاز ندارد.

ردیف	عنوان راهبرد	وجه تضمین لازم
۱۰	<p>نامتقارن بدبینانه قرارداد اختیار معامله خرید [13]</p> <p>الف) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید؛ و</p> <p>ب) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال بیشتر نسبت به بند الف.</p>	<p>قیمت اعمال بند ب ضریب در اندازه قرارداد منهای قیمت اعمال بند الف ضریب در اندازه قرارداد</p>
۱۱	<p>نامتقارن بدبینانه قرارداد اختیار معامله فروش [14]</p> <p>الف) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش؛ و</p> <p>ب) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال بیشتر نسبت به بند الف.</p>	<p>وجه تضمین نیاز ندارد.</p>
۱۲	<p>موقعیت باز خرید نامتقارن پروا نهی خرید [15]</p> <p>الف) موقعیت باز فروش در دو قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال یکسان؛</p> <p>ب) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال بیشتر نسبت به بند الف؛ و</p> <p>ج) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال کمتر نسبت به بند الف.</p> <p>نفاوت قیمت‌های اعمال یکسان است.</p>	<p>وجه تضمین نیاز ندارد.</p>
۱۳	<p>موقعیت باز خرید نامتقارن پروا نهی فروش [16]</p>	<p>وجه تضمین نیاز ندارد.</p>

وجه تضمین لازم	عنوان راهبرد	ردیف
	<p>الف) موقعیت باز فروش در دو قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال یکسان؛</p> <p>ب) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال بیش تر نسبت به بند الف؛ و</p> <p>ج) موقعیت باز خرید در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال کم تر نسبت به بند الف.</p> <p>نفاوت قیمت های اعمال یکسان است.</p>	
<p>قیمت اعمال بند ب ضربدر اندازه قرارداد منهای قیمت اعمال بند الف ضربدر اندازه قرارداد</p>	<p>موقعیت باز فروش نامتقارن پروانه ای خرید [17]</p> <p>الف) موقعیت باز خرید در دو قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال یکسان؛</p> <p>ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال بیش تر نسبت به بند الف؛ و</p> <p>ج) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله خرید با قیمت اعمال کم تر نسبت به بند الف.</p> <p>نفاوت قیمت های اعمال یکسان است.</p>	<p>۱۴</p>
<p>قیمت اعمال بند الف ضربدر اندازه قرارداد منهای قیمت اعمال بند ج ضربدر اندازه قرارداد</p>	<p>موقعیت باز فروش نامتقارن پروانه ای فروش [18]</p> <p>الف) موقعیت باز خرید در دو قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال یکسان؛</p>	<p>۱۵</p>

ردیف	عنوان راهبرد	وجه تضمین لازم
	ب) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال بیشتر نسبت به بند الف؛ و ج) موقعیت باز فروش در یک قرارداد اختیار معامله فروش با قیمت اعمال کمتر نسبت به بند الف. نفاوت قیمت‌های اعمال یکسان است.	

۱-۵) اگر اتخاذ موقعیت فروش، منجر به بستن موقعیت‌های باز خرید مربوط به راهبردهای ردیف ۵ الی ۱۵ بند ۵ این ضوابط شود، وجه تضمین اولیه به شرح بند ۱ تعیین می‌شود.

۲-۵) در مورد قراردادهای اختیار معامله پوشش داده شده، موارد زیر باید لحاظ شود:

الف) استفاده از راهبردهای پوششی با اعلام مشتری انجام می‌شود؛

ب) همزمان با اتخاذ موقعیت پوششی، سهم پایه مسدود می‌شود؛

ج) رفع مسدودی سهم پایه منوط به اعلام مشتری و تامین وجه تضمین لازم است.

۶) اتاق پایاپای، در صدهای A و B ذکر شده در این ضوابط را به همراه نسبت حداقل وجه تضمین و ضریب گرد کردن تعیین می‌کند. در هر صورت مقدار نهایی وجه تضمین اولیه و لازم مورد نیاز به روش تعیین شده، توسط اتاق پایاپای گرد می‌شود.

۷) در صورت فراهم آمدن امکانات فنی، محاسبه تضامین به سایر روش‌های مورد تایید اتاق پایاپای، امکان پذیر است.

[1]. Short Put

[2]. قیمت قرارداد اختیار معامله \times اندازه قرارداد

[3]. Short Call

[4]. Long Call

[5]. Long Put

[6]. Long Call

[7]. Long Put

[\[8\]](#). Covered

[\[9\]](#). Short Straddle

[\[10\]](#). Short Strangle

[\[11\]](#). Bull Put Spread

[\[12\]](#). Bull Call Spread

[\[13\]](#). Bear Call Spread

[\[14\]](#). Bear Put Spread

[\[15\]](#). Long Butterfly Call Spread

[\[16\]](#). Long Butterfly Put Spread

Call Spread [\[17\]](#). Short Butterfly

[\[18\]](#). Short Butterfly Put Spread